

מוד בלריאנד (סינדאריין)

הקדמה:

השם 'מוד בלריאנד', של האלבים האפורים, הלא הם הסינדאר יושבי בלריאנד, נכתב על שיערי דורין. סביר להניח שהמוד נוצר בבלריאנד, או לפחות שימש שם. הנולדור היו הראשונים שכתבו סינדאריין בטנגוואר, אם כי אין ודאות שהיה זה במוד בלריאנד. לעת-עתה המקורות למוד בלריאנד מוגבלים לשלוש דוגמאות: שיערי דורין, מזמור 'א אלברת' (A Elbereth) ו'כתובת ריונדל של האולט' (The Howlett Rivendell Inscriptions). נוסף על אלה יש כמה הערות בנספח ה'. מקורות אלו מוסמכים לחלוטין. **הערה:** אותיות הטנגוואר השונות מזכרות לפי שמותיהן בקווינה. לרשימה השלמה ר' במאמר 'שמות הטנגוואר'.

טנגוואר:

מוד בלריאנד הוא מוד עתיק של **קוואנטא סארמה** (quanta sarme) 'כתיבה שלמה', כלומר, גם העיצורים וגם התנועות נכתבים בטנגוואר. מוד זה מבוסס על מוד ה**קוואנטא סארמה** של הקווינה שיצר פיאנור למען בעלי-המסורה. נאמר ששיטת סימון התנועות בסימני ניקוד אינה נוחה בשפות כמו סינדאריין. במוד זה משתמשים בטשטאר לשינוי צליל הטנגוואר.

איור 1 מציג את צלילי הטנגוואר שבמוד בלריאנד, לפי שיטת התעתוק ב'שר הטבעות'. צלילים שלא נמצאו בדוגמאות הקיימות אצל טולקין מסומנים בכוכבית (*). לפירוט על הגיית הסינדאריין, ראה נספח ה'. הערות מובאות בהמשך.

ṗ t	ṑ p	ṑ c	ṑ -
ṑṑ d	ṑṑ b	ṑṑ g	ṑṑ -
ḅ th	ḅ f	ḅ ch	ḅ -
ḅḅ dh	ḅḅ v	ḅḅ -	ḅḅ -
ḅḅ nn	ḅḅ mm	ḅḅ *ng	ḅḅ -
ḅ n	ḅ m	ḅ o	ḅ w
ṑ r	ṑ *rh	ṑ l	ṑ *lh
ṑ s	ṑ y	ṑ -	ṑ -
ḅ h	ḅ *hw	ḅ e	ḅ u
ḅ a	ḅ i	ḅ i	

הערות:

אמפא (ampa). ב'שר הטבעות' תולקין תעתק v בסוף מילה כ-f. נוהל זה לא קיים בטנגוואר, ולכן f בסוף מילה נכתבת במוד בלריאנד כ**אמפא**.

b

נולדו (noldo). ng נהגה כמו במילה ng .finger בסוף מילה נהגה כמו במילה king. הסוג הראשון נכתב במוד בלריאנד כ**אנגא** עם טשטא אפית (ר' 'עיצורים אפיים' בהמשך). אין ודאות באשר לדרך בה הסוג השני נכתב; ייתכן שבנולדו.

ca

ארדא (arda), **אלדא** (alda). לאותיות הללו אין דוגמאות במוד בלריאנד, אבל לפי נספח ה' הן בדרך כלל מסמנות l ו-r הלשות (lh- ו rh). צלילים אלו קיימים בסינדארין ואמורים להיכתב בה. אם **ארדא** ו**אלדא** שימשו במוד בלריאנד, אין ספק שהן סימנו את הצלילים האלו.

ç 5

ווסטא סינדארינווא (hwesta sindirinwa). לפי נספח ה', **ווסטא סינדארינווא** (hw של אלבים אפורים) בדרך כלל סימנה w אילמת. אין דוגמאות בסינדארין לטנגוואר זו, למרות שבשמה קיימת רמיזה ברורה על קיום האות בסינדארין.

d

אחת התיאוריות היא שבתקופה בה הנולדור נתקלו לראשונה בסינדארין, hw נהגה כ-chw. בקווינה hw נהגה כ-w אילמת, ולכן הנולדור הרגישו צורך בטנגוואר שונה מווסטא רגילה לסמן את הצליל בסינדארין. יש לציין שטולקין תעתק אותה כ-hw, הנהגית באותו אופן בקווינה ובסינדארין.

הטנגוואר המסמנות a ו-i מובחנות מאותיות אחרות בעזרת סימון נקודה מעליהן. הבחנה זו שימושית בעיקר למניעת בלבול בינן לבין קשת או קו של אות אחרת. במוד זה, האות-הנושאת הקצרה והארוכה מסמנות i.

č i

שינוי עיצורים -

עיצורים כפולים:

העיצורים הכפולים היחידים שיש להם דוגמאות אצל טולקין הם: ll, mm, nn. l כפולה נכתבת כשתי אותיות **לאמבה** (lambe) רצופות, כמו בתעתיק האנגלי. m ו-n כפולות נכתבות כ**מאלטא** (malta) ו**נומן** (númen) בהתאמה. שתי האחרונות הן קיצור של **ואלא** (vala) ו**אורה** (óre) כפולות – האותיות המסמנות m ו-n רגילות במוד זה. סביר להניח שכל שאר העיצורים הכפולים נכתבים כטנגוואר כפולים.

ll mm nn

עיצורים אפיים:

לפי נספח ה', קו (או סימן טילדה ~ כמו בספרדית) הבא מעל עיצור, מציין שלפניו בא עיצור אפי מאותה סידרה (כמו ב-nt, mp, nk) – העיצור האפי הוא m או n, תלוי באיזו עמודה בטבלה נמצאת הטנגוואר. בכתובת 'שערי דורין' יש דוגמאות של הטשטא האפית במוד בלריאנד. בהלחמת-מילים, אם המילה הראשונה מסתיימת בעיצור אפי, שמתאים לעיצור הראשון

ñ mb nc
nt mb nc

של המילה השנייה, רצוי להפריד בין שני הצלילים ולכתוב את שניהם כטנגוואר. דוגמא לכך מובאת ב'א אלברת': ה-n במילה palan-díriel (המקף לא נכתב בטנגוואר) נכתבת כאורה.

עיצורים שפתיים:

הסימן ל-w עוקבת (דרושה לסימון au - aw) במוד בלריאנד הוא סלסול של u או ~ הפוכה. אין דוגמא ממשית לסימן זה, אבל במודים אחרים של שפות האלבים האפורים יש טשטא ל-w עוקבת, שנראית בערך כמו טילדה ~ הפוכה. זאת הטשטא שמתאר טולקין, אבל לא כל העיצורים השפתיים מסומנים ע"י טשטא.

ý ð ñ
dw nw rw

לפי נספח ה', בתיאורים על האותיות העיקריות, קיים מוד שונה, בו ארבע הטנגוואר הראשונות מהסדרה הרביעית מסמנות עיצורים שפתיים: kw, gw, khw/hw, ghw/w. אין דוגמאות של אותיות בצלילים אלו. עם זאת, צלילי שלוש הסדרות הראשונות באותו מוד זהים לאלה שבמוד בלריאנד, ומאחר שויליה (vilya) מסמנת את צליל w במוד בלריאנד, ניתן להסיק שהסדרה הרביעית מיועדת לעיצורים שפתיים. ויליה היא הטנגוואר היחידה מבין האותיות הבסיסיות בסידרה הרביעית שמופיעה בדוגמאות של טולקין על מוד בלריאנד. ייתכן שאם gw מופיעה בדוגמאות, היא תיכתב באונגווא (ungwe). שאר הצלילים – kw, khw/hw, ghw/w – יותר בעייתיים.

w עוקבת מצויה בכמה קבוצות בסינדארין, אבל רק gw ו-hw נכללות בצלילים שנרשמו לעיל. שאר הצלילים ברשימה לא מופיעים בסינדארין. הרשימה, הנכונה רק באופן תיאורטי, מתוארת בנספח ה' כתוכנית שיטתית של סידרה שפתית, אבל לא מתאימה לשימוש מעשי: ברוב המקרים של w עוקבת היא נכתבת כשינוי של סילסול u, ו-hw נכתב בווסטא סינדארינווא, כמתואר לעיל. נוסף להדגשה בעזרת הטנגוואר היחידה ל-gw, ייתכן שגם צליל זה נכתב כטשטא, כמו dw ו-rw.

שינוי תנועות –

תנועות ארוכות:

תנועות ארוכות במוד בלריאנד מסומנות כ'סימן טעם' מעל האות, שנקרא אנדאית' (andaith) 'סימן ארוך'. קיימת השערה שהתנועות הארוכות המיוחדות, שסומנו על-ידי טולקין כ'גג' [î], לא היו מובדלות מהתנועות הארוכות הרגילות [í] בכתיבת טנגוואר. אבל ייתכן שהן מסומנות כאנדאית' כפולה. התנועות הארוכות מוצגות באיור 2.

é á í ú ó ý
á é í ó ú ý

דיפתונגים:

במוד בלריאנד, דיפתונגים נכתבים בכמה דרכים, בהתאם לתנועות. הם מסומנים באיור 3. בדיפתונגים בהם התנועות השניה היא i, התנועה הראשונה תסומן בטנגווא שלה, והתנועה השנייה [i-ה] כשתי נקודות מעל הטנגווא. בנוגע ל-au, בנספח ה' מתוארת טשטא לסימון au – aw, כפי שהוסבר בסעיף 'עיצורים שפתיים' לעיל. טשטא זו

ë ä ö ě ca ua
ai ei ui au/aw ae *oe

מוצגת באיור 3.

אבל בדרך-כלל הדיפתונגים נכתבים במלואם, כמו בתעתיק האנגלי, הווה אומר שתי התנועות של הדיפתונג נכתבות במלואן כאותיות טנגוואר. כך למעשה נכתב הדיפתונג ae בכל הדוגמאות של מוד בלריאנד. סביר להניח ש-oe נכתב לפי אותו עיקרון.

דוגמא לכתיבת טנגוואר במוד בלריאנד:

חִיָּעָאֵטְ הִיָּעָאֵטְ
אֵטְ הִיָּעָאֵטְ
הִיָּעָאֵטְ הִיָּעָאֵטְ:

Aníron teithad i lam Thingol a Daeron o Beleriand iuithad i thiw Feanor.

"אני רוצה לכתוב בשפתם של ת'ינגול ודאירון מבלריאנד באותיות פיאנור."